

Sygn. akt III AUa 979/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 września 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	sędzia Krzysztof Szewczak (spr.)
	sędzia Jacek Chaciński sędzia (del.) Lucyna Stąsik-Żmudziak
Protokolant: starszy sekretarz sądowy Urszula Goluch-Nikanowicz	

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 września 2023 r. w L.

sprawy Z. L.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o prawo do rekompensaty

na skutek apelacji Z. L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach

z dnia 19 września 2022 r. sygn. akt IV U 170/22

1. oddala apelację;

2. zasądza od Z. L. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych z odsetkami, w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia o kosztach postępowania do dnia zapłaty.

Lucyna Stąsik-Żmudziak Krzysztof Szewczak Jacek Chaciński

III AUa 979/22

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 lutego 2022 r., znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L., na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2021 r., poz. 291 ze zm.), przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników

zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm.) oraz na podstawie ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (t.j. Dz.U. 2018 r., poz. 1924) odmówił Z. L. prawa do rekompensaty z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach, wskazując, że ubezpieczony nie udokumentował 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywanej w pełnym wymiarze czasu pracy. Organ rentowy podał, że do stażu pracy w szczególnych warunkach nie uwzględnił okresu zatrudnienia ubezpieczonego w (...) S.A. w W. od 9 lipca 1975 r. do 31 grudnia 1996 r. oraz w (...) spółce z o.o. w W. od 2 stycznia 1997 r. do 31 marca 2000 r., w łącznym wymiarze 19 lat, 3 miesięcy i 15 dni, gdyż wymienione w świadectwach pracy: z dnia 31 grudnia 1996 r. i z dnia 31 marca 2000 r. stanowiska pracy nie zostały ściśle określone wg wykazu, działu i pozycji określającej charakter pracy według załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

W odwołaniu od powyższej decyzji Z. L. domagał się jej zmiany poprzez przyznanie prawa do rekompensaty z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Ubezpieczony zarzucił organowi rentowemu błąd w ustaleniach faktycznych będących podstawą wydanej decyzji, polegający na bezpodstawnym przyjęciu, że nie udowodnił 15-letniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. W uzasadnieniu odwołania wskazał, że do okresu pracy w szczególnych warunkach należy zaliczyć okresy jego pracy w (...) S.A. w W. od 9 lipca 1975 r. do 31 grudnia 1996 r. oraz w (...) spółce z o.o. od 2 stycznia 1997 r. do 31 marca 2000 r. Podniósł, że w zakładach tych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę na stanowisku robotnika budowlanego przy robotach wodnokanalizacyjnych w wykopach, maszynisty ciężkich maszyn budowlanych oraz kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony. W tych okolicznościach spełnia przesłanki do przyznania rekompensaty.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. wniósł o jego oddalenie i wywodził jak w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 19 września 2022 r. Sąd Okręgowy w Siedlcach oddalił odwołanie.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd I instancji ustalił, że Z. L., urodzony w dniu (...), wystąpił w dniu 13 stycznia 2022 r. do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. z wnioskiem o ustalenie prawa do emerytury wraz z rekompensatą z tytułu wykonywania prac w szczególnych warunkach.

Po rozpatrzeniu tego wniosku, decyzją z dnia 10 lutego 2022 r. pozwany organ rentowy przyznał Z. L. emeryturę od dnia (...), tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego i obliczył jej wysokość na kwotę 4 404,85 zł brutto miesięcznie. Następnie drugą decyzją wydaną w dniu 10 lutego 2022 r. organ rentowy odmówił ubezpieczonemu prawa do rekompensaty z tytułu wykonywania prac w szczególnych warunkach, wskazując na brak wykazania przez ubezpieczonego co najmniej 15-letniego stażu pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Okręgowy dalej ustalił, że Z. L. w okresie od dnia 9 lipca 1975 r. do dnia 31 grudnia 1996 r. był zatrudniony w (...) S.A. Dyrekcja Oddziału (...) w W.. W tym czasie odpowiednio w okresach:

od 9 lipca 1975 r. do 23 sierpnia 1977 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace: roboty wodnokanalizacyjne oraz budowa rurociągów w głębokich wykopach na stanowisku robotnika budowlanego,

od 23 października 1979 r. do 28 lutego 1983 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace maszynistów ciężkich maszyn budowlanych lub drogowych na stanowisku maszynisty cmb (ciężkich maszyn budowlanych),

od 1 marca 1983 r. do 30 sierpnia 1983 r. i od 27 maja 1985 r. do 18 stycznia 1989 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace kierowców samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, specjalizowanych, specjalistycznych (specjalnych), pojazdów członowych i ciągników samochodowych balastowych, na stanowisku kierowcy, maszynisty pompy S., kierowcy betonowozu

od 11 lipca 1990 r. do 31 grudnia 1996 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace kierowcy autobusu o liczbie miejsc siedzących powyżej 15, na stanowisku kierowcy autobusu.

Z. L. otrzymał cztery świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze wydane w dniu 30 maja 2022 r. przez (...) spółkę z o.o. w S., z których wynikało, że ubezpieczony w w/w okresach w pełnym wymiarze pracy wykonywał prace wymienione w Dziale V, poz. 1 i 3 oraz w Dziale VIII, poz. 2, wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. 1983 r., Nr 8 poz. 43 ze zm.) oraz w Dziale V, poz. 1, pkt 8 i poz. 3 pkt 1 oraz w Dziale VIII poz. 2 pkt 2 i 4, wykazu A stanowiącego załącznik nr 1 do Zarządzenia Nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 r. w sprawie wykazu stanowisk pracy w zakładach pracy nadzorowanych przez Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach (Dz. Urz. MB 1983 r., Nr 3, poz. 6).

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dowodów z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy (w szczególności: czterech świadectw wykonywania prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze z dnia 30 maja 2022 r. – k. 17-20 akt sprawy) oraz w aktach ZUS (w szczególności: wniosku o emeryturę z dnia 13 stycznia 2022 r. – k. 1-3v akt emerytalnych, decyzji z dnia 10 lutego 2022 r. o przyznaniu prawa do emerytury – k. 12 akt emerytalnych oraz decyzji z dnia 10 lutego 2022 r. o odmowie prawa do rekompensaty – k. 15 akt emerytalnych).

Dowody z dokumentów nie były kwestionowane co do swej autentyczności przez żadną ze stron i w ocenie Sądu stanowiły źródło rzetelnych i prawdziwych informacji. Na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. Sąd Okręgowy pominął dowody z zeznań świadków zawnioskowane przez ubezpieczonego w odwołaniu oraz w piśmie procesowym z dnia 22 kwietnia 2022 r., uznając przy tym, że dotyczą one faktu udowodnionego zgodnie z twierdzeniem ubezpieczonego (na fakt, iż ubezpieczony udowodnił 15-letni staż pracy w szczególnych warunkach wskazują cztery świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze z 30 maja 2022 r.). Zeznania świadków, w ocenie Sądu Okręgowego, nie były potrzebne dla ustalenia faktów będących podstawą rozstrzygnięcia w sprawie. W ocenie Sądu Okręgowego, wiarygodnym źródłem informacji w tym zakresie były obiektywne dowody z dokumentów w postaci świadectw wykonywania prac w szczególnych warunkach z dnia 30 maja 2022 r.

Dokonując oceny prawnej powyższego stanu faktycznego Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (t.j. Dz.U. 2018 r., poz. 1924 ze zm.), pod pojęciem rekompensaty należy rozumieć odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej. Stosownie do art. 21 ust. 1 i 2 oraz art. 23 ust. 1 i 2 ostatnio powołanej ustawy, rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat (art. 21 ust. 1) Rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS (art. 21 ust. 2). Ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego o emeryturę (art. 23 ust. 1). Rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w przepisach art. 173 i art. 174 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (art. 23 ust. 2).

Odnosząc powyższe uregulowania do okoliczności sprawy niniejszej, Sąd Okręgowy stwierdził, że ubezpieczony wykazał, iż posiada co najmniej 15-letni staż pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Sąd I instancji zwrócił uwagę na to, że z powyższych uregulowań wynika, iż rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej i prawo do rekompensaty nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Poza sporem jest, że ubezpieczony nie nabył prawa do emerytury pomostowej. W okolicznościach sprawy uzasadnione jest jednak stwierdzenie, że z chwilą ukończenia 60 roku życia ubezpieczony

spełnił przesłanki prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Zgodnie bowiem z art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2022 r., poz. 504), zwanej dalej „ustawą emerytalną”, ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego przewidzianego w art. 32, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy, tj. w dniu 1 stycznia 1999 r., osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn oraz osiągnęli okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 ustawy. W myśl przywołanego art. 32 ust. 1 i 4 ustawy emerytalnej, pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przysługuje emerytura w wieku 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn, a zgodnie z art. 27 ustawy emerytalnej wymagany okres składkowy i nieskładkowy wynosi co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn. Reasumując, osobom urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym – w przypadku mężczyzn po ukończeniu 60 roku życia – o ile w dniu wejścia w życie ustawy emerytalnej, tj. 1 stycznia 1999 r. – legitymują się okresem ubezpieczenia w wymiarze co najmniej 25 lat i okresem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w wymiarze co najmniej 15 lat.

Z ustalonego w sprawie niniejszej stanu faktycznego wynika, że ubezpieczony urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r. (...) i na dzień 1 stycznia 1999 r. (data wejścia w życie ustawy emerytalnej) legitymował się okresem ubezpieczenia (okresem składkowym i nieskładkowym) w wymiarze 25 lat, 5 miesięcy i 23 dni (vide: decyzja o ustaleniu kapitału początkowego z dnia 30 czerwca 2014 r. – w aktach o ustalenie kapitału początkowego) oraz okresem pracy w szczególnych warunkach w wymiarze znacznie przekraczającym wymagane 15 lat (okres pracy w (...) S.A w W. od 9 lipca 1975 r. do 31 grudnia 1996 r.), a to oznacza, że po ukończeniu 60 roku życia wnioskodawca spełnił wszystkie przesłanki prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym. Ubezpieczony z prawa tego nie skorzystał i z wnioskiem o emeryturę wystąpił dopiero w styczniu 2022 r. w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego (wniosek o emeryturę – k. 1-3v akt emerytalnych). Sąd I instancji podkreślił, że przejście na emeryturę w niższym wieku emerytalnym jest uprawnieniem osoby ubezpieczonej, jednakże osoba, która spełnia przesłanki do emerytury w niższym wieku emerytalnym, ale prawa tego nie realizuje (nie występuje z wnioskiem o taką emeryturę) nie jest osobą, która utraciła możliwość nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Tylko bowiem obiektywna utrata możliwości nabycia emerytury w niższym wieku emerytalnym (np. z powodu nielegitymowania się na dzień 1 stycznia 1999 r. 25-letnim okresem ubezpieczenia) daje prawo ubiegania się o rekompensatę. Sąd I instancji powołał pogląd Sądu Apelacyjnego w Lublinie wyrażony w uzasadnieniu wyroku z dnia 9 września 2020 r., sygn. akt III AUa 397/20 (LEX nr 3061965), że cyt.: Celem przepisu art. 2 pkt 5 ustawy z 2008 r. o emeryturach pomostowych jest przyznanie odszkodowania za rzeczywistą utratę określonych uprawnień, co oznacza że musi ona dotyczyć tych ubezpieczonych, którzy ze względu na niespełnienie choćby jednego ustawowego warunku (wieku, ogólnego stażu emerytalnego) nie mogli skorzystać z dotychczasowych regulacji i nabyć prawa do emerytury w niższym niż powszechny wiek emerytalny, a także nie mogą skorzystać z regulacji nowych, przewidzianych ustawą o emeryturach pomostowych. Tym samym nie dotyczy on ubezpieczonych, którzy po spełnieniu wszystkich ustawowych warunków wcześniejszego przejścia na emeryturę nie zrealizowali tego uprawnienia. Dalej Sąd Apelacyjny wskazał, że Złożenie wniosku nie jest warunkiem nabycia prawa do emerytury, które następuje z mocy ustawy bowiem wniosek stanowi jedynie żądanie realizacji prawa wykreowanego ex lege. Analogiczny pogląd wyraził Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 3 marca 2020 r., III AUa 587/19 (LEX nr 3052695), w który wskazał, że Rekompensata nie przysługuje ubezpieczonemu, który nabył prawo do emerytury w wieku obniżonym niezależnie od realizacji takiego uprawnienia. Sąd Okręgowy w całości podzielił powyższe wnioski.

Mając to wszystko na uwadze, Sąd Okręgowy stwierdził, że wobec spełnienia przez ubezpieczonego przesłanek uprawniających do emerytury w niższym wieku emerytalnym, tj. z chwilą ukończenia 60 roku życia, na podstawie art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej, Z. L. nie spełnia ustawowych przesłanek nabycia prawa do rekompensaty. W związku z tym, Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołanie.

Apelację od powyższego wyroku wniósł ubezpieczony Z. L.. Zaskarżając wyrok Sądu I instancji w części obejmującej pkt I, apelant zarzucił mu:

1/ naruszenie przepisów prawa procesowego, mające wpływ na wynik, a mianowicie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów i brak wszechstronnego rozważenia przez Sąd I instancji zebranego materiału dowodowego w sprawie, zwłaszcza w zakresie oceny dowodu ze złożonych w toku sprawy sądowej świadectw pracy w szczególnych warunkach z dnia 30 maja 2022 r. (które wnioskodawca uzyskał dopiero na początku czerwca 2022 r.), co doprowadziło do nieuzasadnionego przyjęcia przez Sąd Okręgowy, że wnioskodawca nie spełnia ustawowych przesłanek nabycia prawa do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach;

2/ sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego polegającą na przyjęciu, że wnioskodawca nie spełnia ustawowych przesłanek nabycia prawa do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach podczas, gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy nie dawał podstaw do takich ustaleń;

3/ naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 2 pkt 5 oraz art. 21 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych w związku z art. 184 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, poprzez ich wadliwą wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, które doprowadziło Sąd Okręgowy do błędnego przyjęcia, że wnioskodawca nie spełnia ustawowych przesłanek nabycia prawa do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach, z uwagi na fakt, że – jak okazało się dopiero w toku niniejszego postępowania (wskutek złożenia w toku sprawy sądowej świadectw pracy w szczególnych warunkach z dnia 30 maja 2022 r., które wnioskodawca uzyskał dopiero na początku czerwca 2022 r.) – spełnił on warunki do przejścia na wcześniejszą emeryturę na podstawie art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, z którego to prawa jednakże nigdy nie skorzystał.

W konsekwencji tych zarzutów apelant wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez ustalenie wnioskodawcy prawa do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach oraz o zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych za obie instancje. Apelant wnosił ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej.

W odpowiedzi na apelację Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. wnosił o oddalenie apelacji oraz o zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie, ponieważ nie zostały w niej przedstawione zarzuty skutkujące zmianą lub uchyleniem zaskarżonego wyroku.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za własne, zarówno poczynione przez Sąd I instancji ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, czyniąc je, stosownie do art. 387 § 2¹ k.p.c., podstawą własnego rozstrzygnięcia, wobec czego zbędne jest ponowne ich przedstawianie.

W apelacji ubezpieczonego przedstawione zostały zarówno zarzuty naruszenia prawa materialnego, jak i procesowego. W tym miejscu należy zauważyć, że prawidłowość zastosowania lub wykładni prawa materialnego może być właściwie oceniona jedynie na kanwie niewadliwie ustalonej podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Skuteczne zatem zgłoszenie zarzutu dotyczącego naruszenia prawa materialnego wchodzi zasadniczo w rachubę tylko wtedy, gdy ustalony przez sąd pierwszej instancji stan faktyczny, będący podstawą zaskarżonego wyroku, nie budzi zastrzeżeń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1997 r., II CKN 60/97 – OSNC 1997, z. 9, poz. 128; uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 1997 r., II CKN 188/97 – LEX nr 1228728; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 1999 r., II CKN 525/98 – LEX nr 1213499; uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2000 r., II CKN 1061/98 – LEX nr 749997; uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2002 r., IV CKN 1547/00 – LEX nr 78324 oraz uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2007 r., II CSK 273/07 – LEX nr 621239).

W pierwszej kolejności należy więc się odnieść do przedstawionego w apelacji zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., czego ubezpieczony upatrywał w nieuwzględnieniu przez Sąd I instancji faktu, że wnioskodawca uzyskał świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach dopiero na początku czerwca 2022 r., co doprowadziło do nieuzasadnionego przyjęcia przez Sąd Okręgowy, że nie spełnia on ustawowych przesłanek prawa do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Odnosząc się do tak sformułowanych zarzutu należy zauważyć, że dla skuteczności zarzutu obraży art. 233 § 1 k.p.c. konieczne jest wykazanie rażącego naruszenia dyrektyw oceny dowodów wskazanych w tym przepisie, czyli wykazanie, że ocena sądu jest rażąco sprzeczna z zasadami logicznego rozumowania czy doświadczenia życiowego i dlaczego. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej niż przyjął sąd wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena sądu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 czerwca 1999 r., II UKN 685/98 – OSNP 2000, nr 17, poz. 655; z dnia 6 listopada 1998 r., II CKN 4/98 – LEX nr 322031; z dnia 10 kwietnia 2000 r., V CKN 17/00 – OSNC 2000, nr 10, poz. 189 oraz z dnia 5 sierpnia 1999 r., II UKN 76/99 – OSNP 2000, nr 19, poz. 732). Jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Wyłącznie w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub, gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej, albo wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo-skutkowych, to dokonana przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona (por. wyrok Sądu Najwyższy z dnia 27 września 2002 r., II CKN 817/00 – LEX nr 56906). Jednocześnie podkreślenia wymaga to, że zarzucenie naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów może polegać tylko na podważeniu podstaw tej oceny ze wykazaniem, że jest ona rażąco wadliwa lub oczywiście błędna (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 2004 r., IV CK 274/03 – LEX nr 164852). Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia przez sąd przepisu art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, to bowiem może być jedynie przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów.

W szczególności apelant powinien wskazać, jakie kryteria oceny naruszył Sąd I instancji przy ocenie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłusznie im je przyznając (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2001 r., IV CKN 970/00 – LEX nr 52753; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2001 r., II CKN 588/99 – LEX nr 52347; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2002 r., II CKN 572/99 – LEX nr 53136). Skuteczność zarzutu dokonania przez sąd pierwszej instancji błędnych ustaleń faktycznych, uzależniona jest więc od wykazania, że sąd ten wadliwie ocenił zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, a tym samym naruszył art. 233 § 1 k.p.c. W sprawie niniejszej okoliczności tych apelant nie wykazał.

Reasumując, należy podkreślić, że wynikająca z art. 233 § 1 k.p.c. ocena wiarygodności i mocy dowodów, będąca wyrazem obowiązywania zasady swobodnej oceny dowodów, jest podstawowym zadaniem sądu orzekającego, wyrażającym istotę sądenia, a więc rozstrzygania spornych kwestii w warunkach niezawisłości, na podstawie własnego przekonania, przy uwzględnieniu całokształtu zebranego materiału. W sprawie niniejszej Sąd Okręgowy tak też uczynił dokonując oceny wiarygodności wszystkich dowodów przeprowadzonych w toku postępowania.

Treść przedstawionego w apelacji zarzutu obraży art. 233 § 1 k.p.c. i jego uzasadnienie wskazuje na to, że apelant przypisuje niewłaściwe znaczenie faktowi przedstawienia świadectw wykonywania prac w szczególnych warunkach, a mianowicie, że w ten dopiero sposób spełnił wszystkie przesłanki prawa do rekompensaty. W związku z tym należy zauważyć, że przepis art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. 2023 r., poz. 164 ze zm.) jako jeden z warunków prawa do rekompensaty przewiduje posiadanie okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszące co najmniej 15 lat. Przepis ten nie przewiduje jako warunku prawa do rekompensaty przedstawienia świadectwa wykonywania prac w szczególnych lub w szczególnym charakterze. Świadectwo pracy jest bowiem jedynie dowodem służącym wykazaniu spełnienia warunku posiadania wymaganego stażu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Należy zauważyć, że ostatecznie organ rentowy nie kwestionował, iż Z. L. według stanu na dzień 1 stycznia 1999 r., tj. na dzień wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (aktualnie t.j. Dz.U. 2023 r., poz. 1251) spełnił oba określone w art. 184 ust. 1 tej ustawy warunki prawa do wcześniejszej emerytury, a mianowicie posiadał okres zatrudnienia w szczególnych warunkach wynoszący co najmniej 15 lat (wykonywał prace w szczególnych warunkach w okresie od dnia 9 lipca 1975 r. do dnia 31 grudnia 1996 r., łącznie w wymiarze 16 lat i 14 dni) oraz posiadał na dzień 1 stycznia 1999 r. ogólny staż ubezpieczeniowy (okres składkowy i nieskładkowy) wynoszący 25 lat, 5 miesięcy i 23 dni, a więc przekraczający wymagany w wymiarze co najmniej 25 lat (art. 27 pkt 2 w związku z art. 184 ust. 1 pkt 2 ostatnio powołanej ustawy). Oznacza to, że z chwilą osiągnięcia wieku 60 lat (...) Z. L. nabył ex lege prawo do wcześniejszej emerytury przewidziane w art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Treść przedstawionego w apelacji zarzutu obrazu przepisu art. 233 § 1 k.p.c. pozwala na stwierdzenie, że apelant w istocie nie kwestionował dokonanej przez Sąd Okręgowy oceny któregokolwiek z dowodów przeprowadzonych w postępowaniu przed tym Sądem, lecz przedstawiony w apelacji zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. dotyczy zastosowania wskazanych w niej przepisów prawa materialnego do prawidłowo ustalonego stanu faktycznego. W związku z tym należy stwierdzić, że błąd sądu polegający na pominięciu przy dokonywaniu oceny prawnej pewnych ustalonych faktów, jak i oparcie tej oceny na ustalonym stanie faktycznym dla przypisania go określonej normie prawnej, jest błędem w zakresie subsumpcji prawa. Na tej podstawie nie można skutecznie formułować zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., dotyczącego zasad oceny dowodów, co należy z całą mocą podkreślić.

Zarzut obrazu przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 2 pkt 5 oraz art. 21 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (t.j. Dz.U. 2023 r., poz. 164 ze zm.) w związku z art. 184 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (aktualnie t.j. Dz.U. 2023 r., poz. 1251) również nie mógł być uznany za trafny z przyczyn, o których niżej będzie mowa. Należy zauważyć, że stosownie do art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Zgodnie natomiast z art. 21 ust. 2 ostatnio powołanej ustawy, rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Jednocześnie należy mieć na uwadze ustawową definicję rekompensaty (art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych), z której wynika, że rekompensata jest odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabeą prawa do emerytury pomostowej. Rekompensata może więc być przyznana tym ubezpieczonym, którzy nie mogą nabyć prawa do emerytury pomostowej i którzy równocześnie utracili możliwość nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, ponieważ nie spełnili łącznie warunków do wcześniejszej emerytury określonych w art. 32, art. 46 lub art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wymaga podkreślenia, że celem przepisu art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych jest przyznanie odszkodowania za rzeczywistą utratę określonych uprawnień, co oznacza, że dotyczy on wyłącznie tych ubezpieczonych, którzy ze względu na niespełnienie choćby jednego ustawowego warunku (stażu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, ogólnego stażu ubezpieczeniowego) nie mogli skorzystać z dotychczasowych regulacji i nabyć prawa do emerytury w wieku niższym niż powszechny wiek emerytalny, a także nie mogą skorzystać z nowych regulacji, tj. nabyć prawa do emerytury pomostowej. Tym samym prawo do rekompensaty nie dotyczy tych ubezpieczonych, którzy po spełnieniu wszystkich ustawowych warunków wcześniejszego przejścia na emeryturę nie zrealizowali tego uprawnienia. W tym miejscu należy z całą mocą podkreślić, że łączne odczytanie przepisów art. 2 pkt 5 oraz art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych prowadzi do wniosku, że w ostatnio powołanym przepisie (art. 21 ust. 2) nie chodzi o nabycie prawa do jakiegokolwiek emerytury, ale do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na jednej z podstaw przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (art. 32, art. 46, art. 184 tej ustawy). Niemożność wcześniejszego skorzystania z uprawnień emerytalnych na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów stanowi bowiem szkodę, którą rekompensata ma naprawić przez przyznanie

odpowiedniego dodatku do kapitału początkowego. Rekompensata, o której mowa w art. 2 pkt 5 i art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych, nie przysługuje natomiast osobie, która nabyła ex lege prawo do emerytury w obniżonym wieku na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ale nie zrealizowała tego prawa wskutek niezłożenia wniosku o to świadczenie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 maja 2018 r., III UK 88/17 – OSNP 2019, nr 2, poz. 23 oraz z dnia 9 maja 2019 r., III UK 119/18 – Legalis nr 1935445).

Podnoszony przez apelanta zarzut, że spełnia wszystkie pozytywne przesłanki prawa do rekompensaty, przy jednoczesnym niewystępowaniu przesłanki negatywnej tego uprawnienia, należy uznać za całkowicie chybiony. Z. L., mimo nie wystąpienia z wnioskiem o przyznanie wcześniejszej emerytury, w dniu w którym osiągnął wiek 60 lat, tj. w dniu (...), nabył ex lege prawo do wcześniejszej emerytury, bowiem w tej dacie spełnił wszystkie ustawowe warunki prawa do tego świadczenia.

Jak zostało wyżej zaznaczone, rekompensata jest odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które jednocześnie nie mogą nabyć prawa do emerytury pomostowej. Rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła ex lege prawo do emerytury w obniżonym wieku na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ale nie zrealizowała tego prawa wskutek niezłożenia wniosku o to świadczenie. Należy bowiem zauważyć, że nabycie prawa do świadczenia emerytalno-rentowego następuje z mocy ustawy, z chwilą spełnienia przez ubezpieczonego wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa (art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). Decyzja organu o przyznaniu emerytury ma charakter deklaratoryjny. Tak więc, zarówno data złożenia wniosku o przyznanie świadczenia, jak i data wydania decyzji przez organ rentowy, nie przesądzają o stanie prawnym mającym zastosowanie do oceny istnienia prawa ubezpieczonego do dochodzonego świadczenia. Istnienia prawa do świadczenia, wiążącego się ze spełnieniem warunków nabycia tego prawa, nie można bowiem utożsamiać z przyznaniem świadczenia. Przyznaniem świadczenia jest bowiem ustalenie prawa do jego pobierania, a więc do wypłaty. Złożenie wniosku nie jest warunkiem nabycia prawa do emerytury, które następuje z mocy ustawy, ponieważ wniosek stanowi jedynie żądanie realizacji prawa wykreowanego ex lege (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 sierpnia 1988 r., III UZP 22/88 – OSNCP 1989, nr 12, poz. 194; uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1989 r., III UZP 11/89 – OSNCP 1990, nr 6, poz. 72 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2006 r., III UK 95/06 – LEX nr 950628).

Zgromadzony w sprawie niniejszej materiał dowodowy potwierdza, że ubezpieczony legitymował się wymaganym okresem pracy w szczególnych warunkach, wynoszącym co najmniej 15 lat, w całości przypadającym przed dniem 1 stycznia 1999 r. Według stanu na tę ostatnią datę posiadał również ponad 25-letni (25 lat, 5 miesięcy i 23 dni) okres składkowy i nieskładkowy. Ubezpieczony po osiągnięciu wieku 60 lat, co nastąpiło w dniu (...), nabył prawo do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Oznacza to, że w przypadku ubezpieczonego została spełniona negatywna przesłanka prawa do rekompensaty przewidziana w art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych. Zasadnie więc Sąd Okręgowy stwierdził, że wnioskodawca Z. L., wobec zaistnienia negatywnej przesłanki wskazanej w ostatnio powołanym przepisie, nie spełnił warunków do przyznania rekompensaty.

Zaskarżony wyrok odpowiada więc prawu, a apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu, czemu Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c., dał wyraz w pkt I sentencji wyroku.

O kosztach instancji odwoławczej (pkt II wyroku) Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c., art. 108 § 1 i art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 10 ust. 1 pkt 2 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz.U. 2023 r., poz. 1935).